

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

The Journal of International Social Sciences

Cilt: 29, Sayı: 2, Sayfa: 449-468, TEMMUZ – 2019

Makale Gönderme Tarihi: 03.05.2019 **Kabul Tarihi:** 11.06.2019

İSRAİL DEVLETİNİN KURULUŞU VE TÜRK BASININA YANSIMALARI

The Establishment of Israel State and its Reflections on Turkish Press

Turgay MURAT*

ÖZ

Avrupa’da Yahudi aleyhtarlığı ve Yahudi milliyetçiliğinin etkisiyle başlayan, Filistin’de bir Yahudi Devleti kurma fikri, Siyonizm olarak ifade edilmiş ve Yahudiler bu amaçlarını gerçekleştirmek için harekete geçmişlerdir. İlk olarak Osmanlı nezdinde girişimlerde bulunan Yahudiler istedikleri sonucu alamayınca Birinci Dünya Savaşı sırasında 1917 yılında Balfour Deklerasyonu ile İngilizlerden Filistin’de yurt edinme sözü almışlardır. Yahudiler, Savaş’tan sonra bölgenin İngiliz mandasına verilmesi ile Filistin’e yerleşme faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Bu durum Araplar tarafından tepkiyle karşılanmış ve çatışmalar başlamıştır. II. Dünya Savaşı’ndan sonra ise İngiltere’nin bölgedeki manda idaresine son vermesiyle Yahudiler 1948’de İsrail Devleti’ni kurduklarını ilan etmişlerdir. Bölgedeki bu süreç tüm dünyada olduğu gibi Türk basını tarafından da yakından takip edilmiştir. Biz bu çalışmamızda öncelikle Yahudilerin Filistin’de devlet kurma sürecini inceleyerek, İsrail Devleti’nin kuruluşu, Türk basınına yansımaları ve bu süreçte Türkiye’nin olaylara bakış açısını dönemin gazetelerinin önemli kalemlerinin yazılarıyla vermeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Filistin, Arap, Yahudi, Siyonizm, Türk Basını

ABSTRACT

The idea of establishing a Jewish State in Palestine, which began with the influence of anti-Semitism and Jewish nationalism in Europe, was expressed as Zionism and the Jews took action to achieve these goals. First of all, the Jews who made attempts in the eyes of the Ottomans did not get the result they wanted, and in 1917 but the British promised to give them a place in Palestine during the First World War with the Balfour Declaration. The Jews intensified their settlements in Palestine after the war with the British mandate of the region. This situation was reacted by the Arabs and the conflicts started. After World War II, when the British ended the management of the mandate in the region, the Jews declared the establishment of the State of Israel in 1948. This process in the region has been closely followed by the Turkish press as well as the rest of the world. In this study, primarily we are studying the process of establishing a Jewish state in Palestine and reflects of this establishment in the Turkish press and we will also try to understand how this process seen by the Turkish press and Turkish state by examining important journalists of that era.

Keywords: Palestine, Arab, Jewish, Zionism, Turkish Press

GİRİŞ

Ortadoğu’da Filistin topraklarında bir Yahudi devleti kurma fikrinin ortaya çıktığı ilk dönemden itibaren bölgede başlayan huzursuzluk ortamı, uzun yıllar sürecek bir çatışma ortamının da başlangıcını oluşturmuştur. Yahudilerin Filistin’de bir vatana sahip olma faaliyetleri, diğer bir deyişle Siyonizm hareketi, 1880li yıllarda Rusya’da ortaya çıkan Yahudi aleyhtarlığı (anti-Semitizm) karşısında Rusya’da yaşayan Yahudilerin Filistin’e göç etmek zorunda kalmaları ile

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü ELAZIĞ
e-posta: turgaymurat@firat.edu.tr **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-2428-088X>

başlamış ve Fransa’da cereyan eden “Dreyfuss Olayı”¹ ile doruk noktasına ulaşmıştır². Yaşanan bu olaylar Yahudiler arasında milliyetçilik fikrinin gelişmesine yol açmıştır.

Yahudiler arasında milliyetçilik fikrinin gelişmesine neden olarak, Siyonizm fikrinin yayılması olarak gösterilebilir. Ancak bu dönem beraberinde Yahudi aleyhtarlığını daha da şiddetlendirmiştir. Yahudiler arasında milli duyguların uyanmasını sağlayan milliyetçilik fikri ile gözler Kudüs’e çevrilmiştir. XIX.yüzyılda Doğu ve Orta Avrupa’da ortaya çıkan Siyonizm, Yahudileri hedef alan baskılara karşı darmadağın yaşayan soydaşlarını ulusal bilinç etrafında birleştirmek ve Filistin’de ulusal bir Yahudi devleti kurmak amacıyla gelişim göstermiştir. Kudüs ile eşanlamlı olarak kullanılan “Siyon” sözcüğü, Kudüs’e hakim bir tepenin adıdır. Hz. Davud Kudüs’ü başkent yaptığı zaman bu tepe Kudüs için bir sembol olmuştur. Musevi tapınağının Babilliler tarafından yıkılması ve Roma sürgünü sonrasında Yahudilerin dünyanın dört bir tarafına dağılması ile Filistin topraklarında tekrar toplanarak burada bir devlet kurma amacı Siyonizm olarak ifade edilmiştir³.

Siyonizm fikri kendisinden çıkmadıysa da⁴ Siyonizm’in atası kabul edilen ve Siyonizm’i siyasal tabana oturtan Theodor Herzl⁵ (1860-1904) enerjisi ve kararlılığıyla mevcut ideoloji parçalarını tutarlı bir uluslararası harekete dönüştürmeyi başarmıştı. Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olan Herzl, anti-Semitizm’in yasalarla kaldırılamayacak kadar derinlere kök salmış bir önyargı olduğunu anlayarak, siyasal Siyonizm’in ideolojik temelini sağlayan “Yahudi Devleti” kitabını yazmıştır. Herzl’e göre, Yahudiler bir millet oluşturuyorlardı; ama milli kültürlerini özgürce ifade edecekleri siyasal bir devletten yoksundular. Bu iki unsur yani Yahudi milliyetinin varlığı ve bir Yahudi devletinin yokluğu birleşerek, Yahudileri yaşadıkları topraklarda yabancı kılıyor ve hakim kültürel çoğunluğun baskısına katkıda bulunuyordu. Herzl’e göre, bu sorunun ve genel olarak anti-Semitizm’in tek çözümü, Yahudilerin kendi devletlerinde siyasal egemenliğe sahip olmaları ve böylece milliyetlerini daimi tabi konumdan kurtarmalarıydı⁶.

Herzl’in bu görüşlerini, Batı Avrupa Yahudileri gerçekçi bulmadılar ve kendisini desteklemediler. Ancak Rusya, Almanya ve Galiçya Yahudileri Herzl’i hararetle desteklediler. Bir de bu amaçları gerçekleştirmek için maddi destek gerekecekti. Herzl, bu konuda birtakım girişimlerde bulunmuşsa da gerekli desteği alamamıştır. Buna rağmen Herzl, 29 Ağustos 1897’de İsviçre’nin Basel kentinde ilk Siyonist kongreyi toplamayı başarmıştır. Kongreye 204 delege katılmıştı ve bunlardan 80 tanesi Rusya Yahudilerindendi. Amerika’dan çok az kişi katılmıştı. Basel Kongresi’nde Dünya Siyonist Teşkilatı kuruldu ve başkanlığına da Theodor Herzl getirildi. Birinci Siyonist Kongresi’nin aldığı kararlara göre; Filistin’de bir “yurt” edinilmesi için çalışılacak, her yerdeki Yahudiler, dernekler ve federasyonlar halinde organize olacaklar, Yahudi “milli şuuru” kuvvetlendirilecek ve gerekli devletlerin desteğinin sağlanması için çaba harcanacaktı. Bu kararlarda dikkati çeken husus, bir Yahudi devletinin kurulması değil bir yurt edinilmesinin söz konusu olmasıydı. Böylece Filistin toprakları teşkilatlı Siyonizm’in ilk hedefi olarak ilan edilmekle beraber, bu topraklar Osmanlı Devleti’nin toprağı idi. Fakat Dünya Siyonist Teşkilatı’nın ilk başkanı ve kurucusu Herzl, Padişah II. Abdülhamid’ten Filistin’e yerleşme müsaadesini alacağına inanıyordu⁷. Ancak Herzl, 1897 Kongresi’nde “Türkiye’nin, bizi reddetme ve hatta anlamama ihtimali vardır. Amacımıza ulaşmak için, başka yollara başvurabiliriz. Doğu sorunu, artık bugünün sorunudur. Er veya geç, bu nedenle devletlerarasında bir ihtilaf çıkacaktır. Avrupa’nın büyük güçleri savaşmak zorunda kalacaklardır. O kötü anın gelmesini elimde saatim bekliyorum. Bu büyük Avrupa savaşı bitince, bu kez bir barış konferansı olacak. İşte o gün için şimdiden hazır olmalıyız” sözleri ile bu

¹“Dreyfuss Olayı”:1894 Eylül ayında Fransız ordusunda Almanlar lehine yaşanan bir casusluk olayında Alfred Dreyfuss adlı Yahudi asıllı bir Yüzbaşının olayın sorumlusu olarak tutuklanması ve sonradan suçsuzluğunun ortaya çıkartılmasıyla meydana gelen olaylardır. Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları (1948-1988)*, Ankara,1989, s.16

² Türel Yılmaz, *Uluslararası Politikada Ortadoğu (Birinci Dünya Savaşından 2000’e)*, Ankara, 2004, s.31.

³ Melike Bileydi Koç, *İsrail Devleti’nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri (1948-2006)*, İstanbul, 2006, s.88-89.

⁴ William L. Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, (Türkçesi: Mehmet Harmancı),İstanbul, 2008, s.268.

⁵ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.92.

⁶ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s.268-269.

⁷ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları (1948-1988)*, Ankara,1989, s.17-18.

süreci başlatmış sayılabilir⁸. Herzl ayrıca Kongre bittikten sonra günlüğüne şunları yazmıştır: “Basel’de Yahudi Devleti’ni kurdum. Eğer bugün bunu açıklarsam, herkes beni alaya alır. Oysa belki beş, fakat hiç şüphesiz ki elli yıl içinde herkes bu gerçeği görecektir. Yahudi Devleti’nin varlığı manevi temellere oturtulmuştur, bu devlet Yahudi halkının bu konudaki istek ve azmi ile kurulmuştur”⁹.

Theodor Herzl, Filistin topraklarında bir yurt edinmek ancak gerçekte bu topraklarda Yahudi devletini kurmak için harekete geçmiştir. Bu dönemde Filistin toprakları Osmanlı Devleti’nin elinde bulunuyordu¹⁰. İşte bu mantık temelinde, stratejik boyutta, taktiklerin ne denli değişimler geçirdiğini, Theodor Herzl’in Sultan II. Abdülhamid ile 1896 – 1902 arasında yaptığı görüşmelerde sınamak mümkündür. Filistin için Osmanlı Devleti ile pazarlığa kalkıştığı 1896’daki ilk denemede, teklif paketi yoğundu; Avrupa’da ortaya çıkan Ermeni meselesinde Osmanlı Devleti desteklenecek ve 30 milyon Sterlini bulan tüm Osmanlı borçları Filistin’e hiç olmazsa Hayfa dahil Akka sancağına karşılık tasfiye edilecekti. II. Abdülhamid, sunulan bu teklifi reddetmiştir. Bunun temelinde ise uzun süredir Siyonist hareketin Osmanlı yönetimi tarafından izlenmesi yatmaktaydı. Theodor Herzl daha sonra II. Abdülhamid ile 1901 ve 1902 yıllarında yapmış olduğu iki görüşmesinde de benzer tekliflerde bulunmuştur. Dünyu Umumiye’ye olan borçların ödenmesi yeniden dile getirilmiştir. Mezopotamya petrol yatakları, altın ve gümüş madenleri, verimli toprakları, Avrupa’nın sömürdüğünü, Filistin’e yerleşecek Yahudilerin bilgi, yetenek ve maddi olanaklarıyla kısır döngüden çıkılabileceği söylenmiştir. Hamidiye – Hicaz demiryolu için yardım da teklif eden Herzl, her seferinde olumsuz yanıtlar almıştır. Bunun içindir ki Herzl günlüğüne şu notları düşmüştür: “Planım, Sultan’a karşı bir kampanya açmak, sürgün edilmiş prensler ve Jön Türklerle temas kurmaktır”¹¹.

Görüldüğü üzere Theodor Herzl’in Filistine yerleşme konusunda her türlü girişimde bulunduğu ve bunun da tehlikeli boyutlara varan eylemlere dönüştüğü görülmektedir. Bu durumu fark eden Sultan II. Abdülhamid, Yahudilerin Filistin’e yerleşmelerini önlemek için ciddi tedbirler almıştır. “1883’te Yahudilerin Filistin’e göçü yasaklanmıştır. Artık Yahudiler Filistin’e sadece hacı olmak için gelebilecekler ve bu süre üç ay olacaktır. Kendilerine verilen kırmızı tezkeredeki ikamet süresi dolunca Filistin’i terk edeceklerdi. 1883’te çıkarılan bir irade-i seniyye ile de Yahudilere mülk satışı da durdurulmuştur. Ayrıca hazine-i hassadaki şahsi mal varlığı ile hiçbir Yahudi’nin Osmanlı vatandaşlığına alınmayacağı ve Yahudilerin Osmanlı topraklarına yerleşmelerine müsaade edilmeyeceği belirtilmiştir. Daha sonra çıkarılan bir emir ile de başta Filistin olmak üzere tüm Osmanlı topraklarında Yahudilere toprak ve mülk satışı yasaklanmıştır. Yahudiler alınan bu tedbirler sonrasında Filistin’e doğrudan yerleşmenin mümkün olamayacağını anlayınca hileli yollara başvurmaya başlamışlardır. Rus ve Doğu Avrupa Musevileri önce Almanya, Avusturya veya İngiltere’ye uğrayıp bu devletlerin vatandaşlığına geçip sonra Filistin’e sızmışlardır. Bunu gören dahiliye nezareti yeni tedbir alarak, 1898 Ağustosunda Kudüs Mutasarrıfı, yabancı devletlerin Filistin temsilcilerine bir bildiri dağıtarak, bundan böyle Filistin’in millet ayrımı gözetmeksizin tüm Musevilere kapalı olduğunu tebliğ etmiştir. 21 Kasım 1900 tarihinde de Musevilerin Filistin’e yerleşmelerini önleyici bir tedbir olarak da Mukaddes Topraklara Duhuliye Şartları adı altında yeni önlemler getirilmiştir. Bu şartlara göre; Filistin’i ziyaret edecek her Musevi üzerinde mesleği, milliyeti ve ziyaret nedeni yazılı bir tezkere veya pasaporta sahip olacaktır. Musevilerin elindeki bu tezkere Filistin’e ulaşınca yetkili makamlarca alınıp kaydedilecek, otuz gün sürenin dolmasından sonra ise sınır dışı edileceklerdi. Normal yollarla II. Abdülhamid’e isteklerini kabul ettiremeyeceklerini anlayan Yahudiler, kendi emellerinin gerçekleşmesi önünde II. Abdülhamid’i büyük bir engel olarak görmüşlerdir. Onun için de II. Abdülhamid’i tahttan uzaklaştırmanın yolunu aramaya başlamışlar ve bu amaçla Yahudiler Jön Türk grubu içerisine sızmışlardır. İttihat ve Terakki

⁸ Erhan Yarar, *Tarihsel Dönüşüm Filistin Sorunu Temelinde Türk Dış Politikası ve İsrail Devletini Tanıma Süreci*, Ankara, 2006, s.46.

⁹ Mim Kemal Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923)*, İstanbul, 2013, s.41-42.

¹⁰ Süleyman Kocabaş, *Filistin İçin Mücadele Türkiye ve Siyonizm*, İstanbul, 2005, s.149.

¹¹ Erhan Yarar, *a.g.e.*, s.47-48

Cemiyeti içerisinde büyük rolü bulunan Emmanuel Carasso'yu kendi taraflarına çekerek kullanmışlardır¹².

Emmanuel Carasso, bu dönemde Jön Türk hareketi içerisinde meşhur bir sima ve Osmanlı Parlamentosu'nda Selanik mebusudur¹³. Emmanuel Carasso, Siyonist bir heyetle 17 Eylül 1901'de II.Abdülhamid'in huzuruna çıkarak, Rusya'da zulüm gören Yahudilerin Filistin'e yerleştirilmesi ve muhtar bir idareye sahip olmaları karşılığı olarak 20 milyon teklif etmiştir. Bu tekliflere sınırlanan Sultan II.Abdülhamid heyeti kovmuştur¹⁴. Osmanlı Devleti'nden beklentilerini gerçekleştiremeyeceğini anlayan Herzl, İngiltere ile diyalog kurmuştur. İngiltere Sömürgeler Bakanı Joseph Chamberlain ile görüşen Herzl, Sina yarımadasındaki El-Ariş'in veya Kıbrıs'ın, Filistin'i ele geçirmek için bir atlama tahtası olarak kullanılabileceği düşüncesiyle Yahudi yurdu olmasını istemiş, İngiltere bu teklifi reddetmiştir. İngiltere Hükümeti Herzl'e bu teklife karşın Uganda'da bir Yahudi yurdu kurulması önerisinde bulunmuştur. İngiltere'nin önerisi 6.Kongre'de kabul edilse de Yahudiler arasında fikir ayrılıklarına neden olmuş, 1904'te toplanan 7. Siyonist Kongre'de bu öneri Eski Ahit'te yer alan kutsal topraklara dönüş ilkesi ile ters düşeceği için reddedilmiştir. Buna karşılık Siyonizm hareketi hızla gelişme göstererek, Yahudilerin Filistin'de toprak satın almalarını kolaylaştırmak amacıyla Yahudi Milli Fonu'nu, Filistin Yahudilerine mali destek sağlamak için gönüllü bağışların aktarıldığı finansman şirketlerini kurmuştur. Yahudi Banker Baron Edmond de Rothschild, Siyonist faaliyetler için önemli bir kaynak teşkil etmekteydi¹⁵.

II.Abdülhamid, Siyonizm'i siyasi bir mesele olarak görmüş ve Yahudilerin toplu olarak Filistin'e yerleştirilmelerinin imparatorlukta yeni bir Yahudi sorununu çıkaracağından çekinmiştir. II.Abdülhamid, Yahudilerin asıl amaçlarının Filistin'e sadece yerleşmek olmayıp, burada bir devlet kurmak olduğunu sezmiştir. Nitekim Herzl ile görüşen ve tüm kongrelerini izleyen Osmanlı Elçisi Tevfik Paşa, Berlin'de yolladığı raporunda; Herzl'in asıl amacının bağımsız bir Yahudi devleti kurmak olduğunu, bunun için Filistin'le yetinmeyeceğini, komşu ülkelere de yayılacağını yazmıştır. Yahudiler Osmanlı'nın aldığı tedbirlerden dolayı Filistin'e normal olarak yerleşemeyeceklerini anlayınca bu sefer bazı sanayi ve ziraat şirketleri kurarak, şirket için toprak satın aldıklarını basamak olarak gösterip, büyük topraklar satın alma yoluna gitmişlerdir. Devlet yönetimi bunu fark edince Suriye, Beyrut vilayetleri ile Kudüs sancağında bu tür şirketler kurulmasını yasaklamıştır. II.Abdülhamid'in tüm titizliğine ve devletin çabasına rağmen Siyonistler binlerce taraftarlarını Filistin'e yerleştirmeyi başarmışlardır¹⁶. Bu engellemelere rağmen binlerce Yahudi'nin Filistin'e yerleştirilmesinin en büyük dayanağı olarak artık siyasal zemine oturtulmuş bir Siyonizm hedefi ve ekonomik olarak çok güçlü olmaları gösterilebilir.

Nitekim II.Abdülhamid bu konuda şunları söylemiştir: “Para kuvveti her şeyi yapar. Onlar bugün hükümet teşkil edecek değiller ya! Bu bir mukaddemdir. Gaye ve emeldir. Şimdi işe başlayıp, birçok sene, hatta bin sene sonra maksatlarında muvaffak olabilirler ve zannederim olacaklardır da”¹⁷. II.Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908 yılında Filistin'de yaşayan Musevî nüfusu göçmen akınları sayesinde II.Abdülhamid'in tahta çıktığı 1876 yılına göre üç kat artmış ve 80.000'e ulaşmıştır. Bu döneme kadar Siyonistler 40.000 dönüm toprak satın almayı ve 33 yerleşim merkezi kurmayı başarmışlardır¹⁸. II.Abdülhamid'den göç imtiyazı alamayan Siyonistler, bütün ümitlerini Jön Türklere bağlamışlardır¹⁹. İttihat ve Terakki Partisi ve liderleri, hac için Filistin'e gidecek Yahudilere uygulanan kısıtlamaları (Kırmızı Tezkere) kaldırdılar ve Yahudilerin Filistin'de toprak satın almaları serbest bırakıldı. Ancak 31 Mart olayından sonra özellikle azınlıkların, özgürlük atmosferinden

¹² Ömer Osman Umar, “Osmanlı Döneminde Yahudilerin Filistin'e Yerleşme Faaliyetleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.12, S.2, Elazığ, 2002, s.424-425

¹³ Süleyman Kocabaş, *Filistin İçin Mücadele Türkiye ve Siyonizm*, s.181.

¹⁴ Ömer Osman Umar, *a.g.e.*, s.425.

¹⁵ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.93-94.

¹⁶ Ömer Osman Umar, *a.g.m.*, s.426

¹⁷ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.34.

¹⁸ Ömer Osman Umar, *a.g.m.*, s.426-427

¹⁹ Süleyman Kocabaş, *Filistin İçin Mücadele Türkiye ve Siyonizm*, s.187.

yararlanarak bağımsızlık için harekete geçmeleri, bütün etnik unsurları “Osmanlılık” bilinci içinde birleştirme amacını güden Meşrutiyet hareketini, Osmanlı Devleti’nin parçalanmasına yarayacak bir araç haline getiriyordu. Bu yüzden İttihat ve Terakki, Siyonizm hakkındaki görüşlerini değiştirmiş²⁰ ve Yahudi yerleşimine karşı birtakım önlemlere girişmiştir²¹. Ancak Batılı devletlerin baskıları neticesinde bu girişimler etkili olamamış, bölgede Siyonizm düşmanlığının artış göstermesi ile hükümete karşı güvensizlik oluşmuş, Arap ayrılıkçı hareketleri ortaya çıkmıştır²². Hatta Arap milliyetçileri de İttihatçıları yıpratmak amacıyla Siyonizm’i bir propaganda kozu olarak kullanmışlardır²³. İşte bu şartlar ve olaylar içerisinde Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı’na girmiştir.

1.İsrail’in Kuruluşuna Giden Süreç

1.1.İngiliz Manda Yönetiminde Yahudilerin Filistin’e Yerleşme Çabaları

Birinci Dünya Savaşı Siyonistler için bir dönüm noktası olmuştur.1914 yılında Osmanlı Devleti’nin savaşa girmesi, Siyonist planlarının gerçekleşmesi yolunda politik bir ortam sağlamıştır. Siyonistler, Filistin üzerindeki amaçlarına ulaşmada engel teşkil eden Osmanlı Devleti’ne karşı Almanlarla ve İtilaf devletleriyle ilişkilere girerek, Yahudi göç yollarının açılması ve Yahudi kolonilerinin kurulması uğruna faaliyetlerini hızlandırmaya çalışmışlardır.1914’te Berlin, Siyonist hareketin ana merkezi olmuştur. Siyonizm’in amacının Almanya’nın desteği ile gerçekleşebileceğine inanan Herzli Siyonistler Almanlar ile ilişkiye girmişler, liderliğini Weizmann’ın yaptığı diğer Siyonist grup ise İngiltere ile temaslarını sürdürerek, faaliyetlerini gerçekleştirmeye çalışmışlardır²⁴. Ancak Osmanlı Devleti’nin Almanya’nın yanında savaşa girmesi Siyonistleri Almanya’dan soğutmuştu. Zira Almanlar, kendilerine Filistin’de Yahudi Devleti kurmaya imkân vermeyen Osmanlı ile müttefik olmaları sonucu ister istemez Siyonist arzularına karşı çıkacaklardı²⁵.

Bu durum Herzli Siyonistlerin umudunu kırmış ve Almanya’yı İtilaf Devletlerinin tarafına geçmekle tehdit etmişlerdir. Weizmann grubu ise daha öncede belirttiğimiz gibi Siyonizm’in amacının İngiltere ile gerçekleşeceğini savundukları için bölgede yerleşimleri sağlanan Yahudilerin İngiltere için Süveyş’in bekçisi olacağı iddiasında bulunmuşlardır. İngiltere ise Araplarla temasa geçerek, Osmanlı Devleti’ne karşı birlikte hareket etmeyi sağladıktan sonra Yahudiler ile işbirliği yapmaya başlamıştır. İngiltere, kendi toprakları içerisinde çok az Yahudi olsa da Siyonizm’i savunan ülke konumunu almıştır²⁶. Siyonistler nezdinde bu gelişmeler olurken, 1916 yılı başlarından itibaren İngiltere Hükümeti nezdinde de savaşı kazanmak uğruna dünyadaki etkili Yahudi desteğini ve gücünü itilaf devletleri safına çekmek ve Filistin’de Osmanlılara karşı Yahudilerden faydalanmak uğruna aktif bir siyaset başlar. İngilizler, Yahudiler için Filistin’de dost bir topluluğun yararlı olabileceğini düşünüyorlardı. Siyonistler de, İngiltere’nin Siyonizm hareketini desteklemesine karşılık kutsal topraklarda İngiliz himayesinin kurulması yolunda çalışmaya razıydılar. Nitekim öylede olmuş ve Siyonistler Savaş sırasında Osmanlıya karşı İngilizlere destek vermek istediklerini bildirmişler ve bunun üzerine Yahudi askerlerden oluşan bir “Katır Alayı” kurularak, Çanakkale’de cephe gerisinde askeri malzeme taşıma görevi verilmiştir. Siyonistlere göre, bu “Katır Alayı” İngiltere’ye Siyonistlerin hedeflerini benimsetmiş ve 2 Kasım 1917’de Balfour Deklarasyonu’nun ilanına sebep olmuştur²⁷.

Siyonistler amaçlarına ulaşabilmek için tüm yolları denerken diğer taraftan da daha önce belirttiğimiz üzere Birinci Dünya Savaşı ile birlikte Arap dünyasında da ayrılıkçı hareketler başlamıştı. Bu milliyetçi hareketin öncülüğünü de Mekke Şerifi Hüseyin yapmıştır. Şerif Hüseyin bu

²⁰ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.35.

²¹ M.Lütfullah Karaman, *Uluslararası İlişkiler Çıkmazında Filistin Sorunu*, İstanbul,1991,s.22

²² Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.96.

²³ Ömer Osman Umar, *a.g.m.*, s.430.

²⁴ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.99.

²⁵ Süleyman Kocabaş, *Türkiye ve İngiltere (Hindistan Yolu ve Petrol Uğruna Yapılanlar)*, İstanbul, 1985, s.201.

²⁶ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.99-100

²⁷ Süleyman Kocabaş, *Türkiye ve İngiltere*, s.200-201.

konuda İngiltere'nin Mısır'daki Yüksek Komiseri Henry McMahon ile temasa geçmiştir²⁸. Arap bağımsızlığı konusunda Hüseyin ile MacMahon arasında Temmuz 1915'ten Mart 1916'ya kadar süren birtakım mektuplaşmalar olmuştur. Ne var ki, Hüseyin– Mac Mahon yazışmalarında Arap Devleti'nin sınırları bir çözüme kavuşturulamamış ve Filistin toprakları konusunda da Kutsal yerlerin dışında hiç söz konusu olmamıştır. Daha doğrusu bir Filistin tartışması yapılmamıştır. İngiltere'nin bu belirsiz tutumu Ortadoğu konusunda Fransa ile anlaşmak istemesindedir. Bundan dolayı İngiltere Şerif Hüseyin ile yapmış olduğu pazarlığı Fransa'ya bildirmiş ve bunun üzerine Fransa'nın girişimleri sonucu iki devlet arasında Ortadoğu'nun paylaşılması konusunda 1916'da Sykes – Picot Antlaşması imzalanmıştır²⁹. Bu antlaşma ile Filistin'e milletlerarası bölge statüsü verilmişse de, Siyonistler Fransız mandasına karşı çıkarak, burada İngiliz mandasının kurulmasına çalışmışlardır ve bu konuda Mark Sykes ile görüşmeleri neticesinde Filistin'de yalnız İngiliz hâkimiyetinin kurulacağı sözünü almışlardır. Bir taraftan Şerif Hüseyin'in bağımsız Arap toprakları diğer taraftan Siyonistlerin gizli tuttıkları Filistin'de devlet kurma mücadelesinin ilk galibi Yahudiler olmuştur diyebiliriz.

Yahudilerin çabaları bununla da kalmamış Siyonist örgüt 1917'de önemli bir başarı sağlayarak, İngiltere'nin Filistin'i Yahudi yurdu olarak görmesini sağlayacak teminatı da almışlardır. İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ni bölgeden tasfiye etmek için yaptığı gizli antlaşmalar ile yeni mülkiyetini güçlendirmek adına attığı ilk adımlardan biri Balfour Deklarasyonu olmuştur. İngiltere Siyonist Dernekleri Başkanı Lord Rothschild'in imzasıyla 18 Temmuz 1917'de İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour'a sunulan mektupta, İngiliz Hükümeti'nin Filistin'de Yahudi milleti için milli yurt prensibini tanımasını, göçün serbest bırakılmasını, Yahudi Milli Kolonizasyon Teşkilatı'nın kurulmasını teklif etmiştir. İngiliz Harp Kabinesi'nin 2 Kasım 1917'deki toplantısında onaylanan ve İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour'un imzasını taşıması nedeniyle Balfour Deklarasyonu adını alan mektup, Lord Rothchild'e gönderilmiştir. Deklarasyonda şöyle denilmekteydi: “Sevgili Lord Rothschild, size majestelerinin hükümeti adına, Yahudi-Siyonist çabaları için, kabineye sunulmuş ve onaylanmış olan aşağıdaki sempati açıklamasını bildirmekten dolayı çok sevinçliyim. Majestelerinin hükümeti, Filistin'de Yahudi halkın ulusal yurdunun kuruluşunu dostane duygularla izlemektedir ve Filistin'deki Yahudi olmayan toplulukların vatandaşlık ve dinsel haklarını veya diğer ülkelerdeki Yahudilerin haklarını ve politik durumunu zarara uğratabilecek hiçbir şeyin meydana gelmemesi şartıyla, bu amaca erişilmesini teşvik etmede hiçbir gayretten kaçınmayacaktır. Siyonist federasyonu bu açıklamadan haberdar ederseniz size müteşekkîr kalırım. Dostunuz A.W.James Balfour, 2 Kasım 1917”³⁰.

Balfour Deklarasyonu Yahudilerin anavatan davasında bir dönüm noktası olmuştur. Bu Deklarasyon, 1918 yılı içinde, sırasıyla Fransa, İtalya ve ABD tarafından kabul edilerek desteklenmiştir³¹. Bu belge Yahudiler açısından önemli bir gelişme olarak görülse de şimdi de İngiltere'nin Şerif Hüseyin'i bu duruma ikna etmesi gerekmektedir. Bu amaçla İngiltere, 1919 Ocak ayında Şerif Hüseyin'e gönderdiği bildiride, Yahudilerin Filistin'e dönmelerini destekleyeceklerini ve “Siyonizm hareketinin liderleri, Siyonizm'in başarısını, Araplarla dostluk ve işbirliği yaparak sağlamaya kararlıdır ve böyle bir teklif de kenara atılacak teklif değildir” şeklinde bildirmiştir³². İngiltere bu bildirimle ortamı yumuşatmaya çalışmış ve kısa süreli de olsa bunda başarılı olmuştur diyebiliriz. Ancak ileriki dönemlerde Arapların İngilizlere olan güveni İsrail Devleti'nin kurulmasıyla cevap bulacaktır.

Nitekim bölgede hız kazanan Suriye milliyetçiliğinin etkisiyle Şam'da Milli Kongre toplanmış ve Filistin'in Suriye'den hiçbir zaman ayrılamayacağını belirten ve Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulmasına karşı kararlar alınmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonunda da 1920 Nisan ayındaki San

²⁸ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.37

²⁹ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları*,29-31

³⁰ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.100-101

³¹ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)*, C.I, Ankara, 1994, s.200

³² Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.39.

Remo Konferansı ile İngiltere ve Fransa bu bölgeyi kendi aralarında paylaşmışlardır. Böylece Suriye ve Lübnan Fransız; Irak, Filistin ve Ürdün ise İngiliz manda yönetimine girmiştir³³. Öte yandan Milletler Cemiyeti Konseyi de 24 Temmuz 1922'de aldığı 28 maddelik bir kararda, Filistin'deki İngiliz manda yönetiminin esaslarını belirlemiştir. Kararlarda, 2 Kasım 1917 tarihli Balfour Deklarasyonu destekleniyor ve Filistin sınırları, İngiltere Hükümeti'nin Milletler Cemiyeti Konseyi'ne verdiği ve Konseyin de onayladığı memorandumla çiziliyordu³⁴. İngiltere, Filistin'de manda yönetimini şu esaslara dayandırmak istemiştir: Filistin'de Araplarla Yahudiler arasında bir işbirliği kurarak manda yönetimini geliştirmek ve Filistin'i bağımsız bir devlet olarak hazırlamak. Filistin'de İngiliz manda yönetiminin başladığı sırada meseleye ABD faktörü de girmişti. Nitekim Amerikan Kongresi, 21 Eylül 1922'de aldığı bir kararla, Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulmasını kabul etmiştir³⁵. Filistin'de Araplar, Balfour Deklarasyonu'nun ne demek olduğunu daha İngiliz manda idaresi başlar başlamaz anladığı için, ilk günden itibaren direnişe geçmişlerdir. Bu ise günümüze kadar süren bir Arap – Yahudi çatışmasının başlangıcını teşkil etmiştir. Denilebilir ki, iki savaş arası dönemde (1919-1939) Filistin meselesinin esasını, Yahudilerin Filistin'de bir devlet kurma çabaları, buna karşılık Arapların da Yahudilerin değil devlet kurmalarına bir yurt dahi kurmalarına imkân vermeme çabaları teşkil eder³⁶.

Bu süreç içerisinde Balfour Deklarasyonu ile Filistin topraklarında hızlanan Yahudi göçü, 1919-1923 yılları arasında Rusya'dan, 1923-1932 yılları arasında başta Polonya olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinden, 1930'larda da Nazi Almanya'sının baskıları neticesinde artış göstererek, bölgedeki ekonomik ve toplumsal yapıyı oldukça etkilemiştir³⁷. Öyle ki, İngilizlerin manda yönetimindeki Filistin topraklarında 31 Aralık 1922'de yapmış olduğu nüfus sayımına göre, Filistin'de 673.399 (%89) Arap, 83.794 (%11) Yahudi bulunmaktaydı. 1929'da Yahudi nüfusu 170000'e çıkararak nüfusun %17'sini oluşturmuştur. 1936 yılında ise bu sayı 400.000'e ulaşmıştır ve bu da toplam nüfusun %31'i demektir³⁸. 1933 yılından itibaren Almanya'da Yahudilere karşı Nazi baskısı Yahudilerin Filistin'e göçünü hızlandırmış ve bu da Arap Yahudi çatışmalarını daha da şiddetlendirmiştir³⁹.

1.2. II. Dünya Savaşı Sonrasında Filistin Meselesi ve Taksim Kararı

İkinci Dünya Savaşı başladıktan sonra Filistin'de iç kargaşa iyice artmıştı. Yahudiler, özellikle terör hareketlerine başlamışlardı. Söz konusu terör saldırıları, bu kez sadece Arapları değil, İngiliz kuvvetlerini de hedef almıştı. Terör hareketlerini yürüten örgütler çok daha önce kurulmuşlardı. Bu örgütlerin hepsi ayrı örgütler olmakla birlikte, Dünya Siyonist Teşkilatı'nın kontrolündeydiler ve tek merkezden yönetiliyorlardı. Araplar da birçok teşkilat kurmuştu; ancak bunlar arasında bir bütünlük ve birliktelik yoktu. İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde Filistin'in durumu bu şekildeydi⁴⁰. Öyle ki Yahudilerin İngilizlere karşı giderek artan saldırılarında İngilizlerin Kudüs'te karargâhı olan bir otelin havaya uçurulması olayı İngiliz – Yahudi gerginliğinin artmasına yol açmıştı. Diğer taraftan İngiltere'nin Yahudiler ve Filistinlilerle ilgili olarak Amerika ile de görüş ayrılıkları vardı. Amerikan Hükümeti Yahudi göçü kısıtlamasının kaldırılması için İngilizler üzerindeki baskısını arttırmıştı. Nisan 1946'da toplanan İngiliz – Amerikan Soruşturma Komitesi, Filistin'e Avrupa'dan 100.000 Yahudi mültecinin göç etmesini, toprak satışı kısıtlamalarının kaldırılması ve Filistin'de BM gözetiminde iki uluslu bir devlet kurulmasını isteyen bir rapor yayınlamış, İngiliz Hükümeti ise raporun ilk iki maddesini kabul etmemiştir. İngiltere bu planın yerine federe bir Arap – Yahudi Filistin'i savunmuştur. Ancak bu öneri hiçbir tarafı tatmin etmediği gibi sorunlar daha kötüye gitmeye başlamıştır. İngiltere'nin Yahudi faaliyetlerine karşı mandası altında olan Filistin

³³ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.40

³⁴ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları*, s.36-37.

³⁵ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.41-42

³⁶ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları*, s.38.

³⁷ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.107-108

³⁸ Turgay Merih, *Soğuk Savaş ve Türkiye(1945-1960)*, Ankara,2006,s.164.

³⁹ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları*, s.39

⁴⁰ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.51.

topraklarına yönelik belirlediği çözüm, kurulacak devletlerin kendilerine bağlılığın sürmesi şeklindeydi. Ancak II. Dünya Savaşı ile gücünü kaybeden İngiltere, Londra'da Arap ve Yahudi liderlerle yapılan görüşmelerden de sonuç alınmaması üzerine sorunu Birleşmiş Milletlere götürme kararı almıştır⁴¹.

İngiltere 2 Nisan 1947'de Birleşmiş Milletlere resmen başvurarak, Filistin meselesinin Genel Kurul'un gündemine alınmasını, Genel Kurul'un bu konu için özel bir oturum yapmasını, meseleyi incelemek üzere özel bir komite kurmasını ve meselenin Genel Kurul'un sonbahardaki normal toplantısında da ele alınmasını istedi⁴². Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Filistin sorununu ele almıştır. Mısır, Suudi Arabistan ve Suriye öncülüğündeki Arap devletleri, Filistin'deki manda rejimine son verilmesi ile birlikte Filistinlilerin bağımsızlığının tanınması yönünde çalışırken, Yahudiler de Filistin'de kendi bağımsız devletlerinin kurulması için BM'yi etkilemeye yönelik faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. 22 Nisan 1947'de Mısır, Irak, Suriye, Lübnan ve Suudi Arabistan Filistin mandasının sona erdirilmesini ve bağımsızlığını talep etmiş; ancak öneri Genel Kurul gündemine koyulmamıştı. Bunun üzerine Arap devletleri hukuki sorunların Uluslararası Adalet Divanı'nda ele alınmasını istemişlerdir. Ancak Arapların önerileri 21 aleyhte, 20 lehte ve 13 çekimser oyla reddedilerek, Filistin halkının kendi geleceğini belirleme hakkı elinden alınmış oluyordu. Bunun üzerine BM Genel Kurulu Filistin sorununun çözümü için bir komite kurulması kararı almıştır⁴³.

Genel Kurul, 28 Nisan'da toplanmış ve 15 Mayıs'ta da, 7 oya karşı 45 oyla Birleşmiş Milletler Filistin Özel Komitesi (United Nations Special Committee on Palestine –UNSCOP) nin kurulmasına, bu Komite'nin 11 üyeden oluşmasına ve Komite'nin raporunu en geç 1 Eylül 1947'de sunmasına karar vermiştir⁴⁴. UNSCOP, Avustralya, Kanada, Çekoslovakya, Guatemala, Hindistan, İran, Hollanda, Peru, İsveç, Uruguay ve Yugoslavya'dan oluşmaktaydı⁴⁵.

Genel Kurul'un bu kararı üzerine, Amerikan Dışişleri Bakanlığı, Ankara da dahil 20 ülkedeki diplomatik temsilciliklerine 13 Haziran'da gönderdiği talimatta, Amerika adına Filistin konusunda hiçbir görüş açıklamamalarını bildirmiştir. B.M. Filistin Özel Komitesi ilk toplantısını Kudüs'te yapmış ve bundan sonra Filistin'in çeşitli yerlerine giderek görüşmelerde bulunmuştur. Yahudiler Komite ile her türlü görüşmeyi yaptığı halde, Arap Yüksek Komitesi Filistin Özel Komitesi ile her türlü temas ve işbirliğini reddetmiştir. Komite ile görüşmelerinde Yahudiler, Filistin'in münasip bir bölgesinde bir Yahudi devletinin kurulmasını isterken, Siyonizm'in lideri Weizmann doğrudan doğruya Filistin'in taksimini istemiştir. Arap devletleri ise bağımsız bir Arap devletinin kurulmasını ve bu devletin resmi dilinin Arapça olmasını savunurken, Yahudi göçlerinin de kesinlikle karşısında olduklarını belirtmişlerdir. Özel Komite yaptığı çalışmaları tamamlayarak, raporunu 1 Eylül 1947'de Genel Sekreter'e teslim etmiştir. Raporda, Filistin meselesinin çözümü için, Komite üyelerinin oy çokluğuyla kabul edilen "Çoğunluk Planı" ile birkaç üye tarafından desteklenen bir "Azınlık Planı" teklif edilmekteydi. Bir de Komite'nin oybirliği ile kabul ettiği birtakım temel ilkeler vardı ki, bunlar, Filistin'deki manda yönetimine son verilmesi, ister tek, ister birden fazla devlet şeklinde olsun Filistin'in bağımsızlığı, Filistin'in ekonomik bütünlüğünün korunması, kutsal yerlerin B.M. tarafından korunması gibi şeylerdi.⁴⁶

Açıklanan çoğunluk raporuna göre; Filistin, Arap devleti, Yahudi devleti ve Kudüs bölgesi olmak üzere üçe taksim edilmekteydi. Yine Arap ve Yahudi devletleri iki yıllık bir geçiş döneminden sonra bağımsız olacaklardı; Kudüs için ise ayrı bir statü tayin edilecek ve Birleşmiş Milletlerin vesayeti altında girecekti. Böylece çizilen sınırlara göre, Arap devleti Filistin topraklarının

⁴¹ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.1114

⁴² Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları*, s.84.

⁴³ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.116-117.

⁴⁴ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları*, s.84

⁴⁵ Kamuran Gürün, *Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan Günümüze Kadar)*, Ankara, 1983, s.301.

⁴⁶ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları*, s.84-85

%42.88'ini, Yahudi devleti ise %56.47'sini teşkil etmekteydi⁴⁷. Bu istatistiklerden de anlaşılacağı üzere verilen oranlar bölgede uzun yıllar sürecek mücadelelerin kaçınılmaz sonuçlar doğuracağını şimdiden göstermekteydi. Nitekim bu taksim yapılırken, Yahudiler bu toprakların sadece %6'sına sahip Araplar ise %94'üne sahipti⁴⁸. Bölgedeki nüfus oranlarına da bakıldığında, Yahudiler nüfusun %30'unu oluştururken, Filistin halkı ise nüfusun %70'ini oluşturmaktaydı⁴⁹. Azınlık raporuna göre ise, Filistin, Araplar ve Yahudiler arasında taksim edilmekteydi. Ancak raporun öngördüğü Kudüs'ün başkent olduğu bağımsız Arap ve Yahudi devletlerinden meydana gelen bağımsız bir Filistin Federal devleti idi. Bu raporlar Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 29 Kasım 1947'de yapılan oylamada çoğunluk raporu, 13 ret 10 çekimsiz oya karşılık 33 oyla 181 sayılı karar olarak kabul edilmiştir⁵⁰. 181 sayılı karara göre, 1. Filistin'deki mandanın sona ermesi ve İngiliz silahlı birliklerinin 1 Ağustos 1948'den geç olmamak kaydıyla geri çekilmesi, 2. "Bir Arap Devleti" ve "Bir Yahudi Devleti" kurulması ve Kudüs şehri için BM Konseyi tarafından yürütülecek özel uluslararası bir rejim, 3. İki ülkenin ekonomik ve transit bir birlik tesis edebilmeleri için sulama, toprak koruma ve ekimi; devletler arasındaki tren yolu otoyol, iletişim hava alanı...4. Bölünme planının başarıyla yürütülmesini sağlamak için beş üye devletten oluşan bir Filistin Komisyonu'nun kurulması kabul edilmiştir⁵¹.

Mümtaz Faik Fenik bu konuyla ilgili 16 Ekim 1947 tarihli Vatan Gazetesi'nde "Arap Aleminde Buhan" başlıklı yazısında şunları söylemiştir: "Filistin'in taksim meselesi ortaya atıldıktan sonra Arap âleminde büyük bir kaynaşma yaşanmıştır. Arap liderlerinin evvela Beyrut'ta sonra Amman'da yaptıkları toplantılarla dava çok geniş ve pürüzlü bir manzara almıştır. Arap liderleri Filistin'in sadece bir Arap devleti halinde kurulmasını ve Yahudilerin, eğer kalırsa, bu devlet içinde azınlık halinde bulunmasını istemektedirler. Araplara göre, bunun dışında Filistin için bulunacak herhangi bir formül Orta Şark'ın huzur ve rahatını kaçırarak, belki bu bölgeyi kan ve ateşe boyayacaktır. Onun için Birleşmiş Milletler Tahkik Komisyonu'nun Filistin'de yaptığı tetkiklerden sonra hazırlanmış olduğu rapor, bütün Arap dünyasında büyük bir teessürle karşılanmıştır. Araplar, herhangi bir oldubittiyi önleyebilmek için, Filistin'e karşı kuvvetle harekete geçmek kararını almışlardır. Beyrut'ta yapılan ilk toplantıda ileri sürülen görüş şudur: Eğer Filistin ikiye taksim olunur ve İngilizler buradan işgal kuvvetlerini çekecek olurlarsa, Filistin Arapları, Yahudilerin zulümleriyle ve tedhiş hareketleriyle karşılaşacaklar ve ezileceklerdir. Buna karşı Arap kuvvetlerini toplamak ve Arap kardeşleri kurtarmak lazımdır". Fenik köşe yazısında genel durumu bu şekilde izah ederken, bu durumdan çıkarılabilecek sonuçları da şöyle ifade etmiştir: "İngiltere birçok defalar Filistin'den çekileceğini bildirmişse de, bu kararın tatbikatını daima geri bırakmıştır. Buna sebep olarak da dünya barışının henüz olgun bir hale gelmediği, Orta Şark'ta çıkabilecek her türlü karışıklıkların İngiltere'nin menfaatlerini ve İmparatorluk emniyetini bozabileceğini ileri sürmüştür... Hâlbuki İngilizlerin Orta Şark'tan çekilmesini isteyenler Yahudilerdir. Hatta bütün tedhiş hareketleri, İngilizlere karşı yapılmıştır. Şimdi İngiltere'nin, Yahudiler için hazırlanan bir hareketi önlemek kaygısıyla Arap âlemine karşı vaziyet alması cidden dikkate şayandır"⁵².

Ömer Rıza Doğrul ise Cumhuriyet Gazetesindeki köşesinde, Filistin'i taksim projesinin Birleşmiş Milletlerce kabulü ve bu projenin tatbikine girişilmesi üzerine Orta Şark'ta savaş çıkacağına şüphe götürmez bir mahiyet aldığını belirterek, Araplar ve Siyonistler, bütün siyasi konuşmaların, tartışmaların ve kararların sonunda savaşmaktan başka bir netice vermeyeceğine inandıkları için iki tarafın da durmadan silahlanmakta olduğunu bildirmiştir⁵³.

⁴⁷ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.56-57.

⁴⁸ Selahattin İbas, "Arap – İsrail Sorunu", (*Ortadoğu Siyasetinde İsrail*), (Der: Türel Yılmaz, Mehmet Şahin, Mesut Taştekin), Ankara, 2005, s.62

⁴⁹ A. Öner Pehlivanoglu, *Ortadoğu ve Türkiye*, İstanbul, 2004, s.224.

⁵⁰ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.56-57.

⁵¹ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.118.

⁵² Mümtaz Faik Fenik, "Arap Aleminde Buhan", *Vatan Gazetesi* 16 Ekim, 1947, s.3

⁵³ Ömer Rıza Doğrul, "Orta Şark, Harb İçin Açıkça Hazırlanıyor", *Cumhuriyet Gazetesi*, 13 Kasım 1947, s.2

1.3. Türkiye'nin Taksim Planına Karşı Tutumu

Bu oylamada Türkiye aleyhte, İngiltere ise çekimser oy kullanmıştır. Ancak oylamadan sonra İngiltere taksim planını kabul ettiğini, bu kararın tatbiki, kuvvet kullanmayı gerektirdiğinden takibini üstlenmeyeceğini ve 14 Mayıs 1948 tarihinde Filistin'deki manda yönetimine son vereceğini açıklamıştır. Filistin'deki çatışmalar sırasında İngiliz askerlerinin ölmesi, iktidarın bölgede İngiliz varlığının gerekliliği konusunda kamuoyunu ikna edemez hale gelmesi ve ABD'nin bölgeye daha fazla Yahudi göçmen alınması konusunda baskı yapması, İngiltere'nin bu kararı almasında etkili olmuştur. İngiltere'nin manda yönetimine son vermesi ise Araplar ile Yahudileri doğrudan yüz yüze getirmiş, her iki taraf da silahlanmaya başlamış ve birliklerini seferber etmişlerdir⁵⁴.

Türkiye Filistin sorununun BM'de görüşülmesi sırasında taksim fikrine karşı çıkarak, Arapların yanında yer almış, bağımsız bir Filistin devletinin kurulması yönünde bir siyaset benimsemiştir. Filistin Özel Komisyonu'nun hazırladığı raporun görüşülmesi sırasında da, aralarında 6 Arap ülkesinin bulunduğu 12 ülkeyle birlikte ret oyu kullanmıştır. Aslında Türkiye bu desteği, taksim sonucunda bölgeye istikrarsızlık geleceği endişesini taşıdığı için vermiştir⁵⁵.

Türkiye'nin Filistin konusunda takip ettiği bu siyasete, bulunduğu konumu ve dış ilişkilerinin önemli etkisi olmuşve Filistin konusu en başından beri Türk basınında genişçe yer almıştır. İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Türkiye'de basına yansımaları konusunu açtığımız bu incelemede tabiidir ki bütün haberleri burada vermemiz mümkün değildir; ancak bu süreç içerisinde basının önemli yazarlarının görüşleri ve gazetelerin bu konuyla ilgili önemli manşetlerini vermeye çalışacağız. Türkiye'nin bu konuyla ilgili görüşü Türk Heyeti'nin beyanatlarına da yansımıştır.

Türk Heyeti reisi Nazım Poroy gazetecilere verdiği beyanatta demiştir ki: "Türk milletinin hissiyatı Filistin Araplarının hissiyatına uygundur. Türk milleti Filistin Araplarıyla beraberdir." Bu beyanatın üzerine Filistin Yüksek Arap Komitesi azasından Muin Elmadi Nazım Poroy'un beyanattı ile ilgili şunları söylemiştir: "Nazım Poroy'un Mısır gazetelerinde çıkan beyanattı Filistin Komitesini çok memnun etmiştir. Türk delegelerinin fikirleri, Türk milletinin fikri demek olduğuna göre, Araplarla Türkler arasında iyi münasebetlerin başladığına artık muhakkak nazarı ile bakabiliriz" demiştir⁵⁶.

Birleşmiş Milletler Komisyonu'nun Özel Komitesi'nde Türk Delegatesi Hüseyin Ragıp Baydur Filistin konusunda şunları söylemiştir: "171 numaralı karar suretini müzakere ettiğimiz şu sırada oyu nasıl kullanacağımı izah eden birkaç kelime söylemek isterim. Ortaçağ'da bazı Avrupa memleketlerinden çıkarılan Yahudiler kendilerine Türkiye'de melce aramışlardı. O zamandan beri büyük bir Yahudi cemaati refah içerisinde Türkiye'de yaşamaktaydı. San Francisco Konferansı esnasında, Filistin Yahudi idaresinin bir temsilcisi gelip beni gördü. Bazı Avrupa memleketlerinin zulmüne kurban olan Yahudilere Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan yardım ve insani muameleden dolayı Yahudi idaresinin takdirlerini beyan etti. Bu misal, Türklerin Yahudilere karşı olan hareket hatlarını belirtmeye kâfidir. Diğer taraftan Yüksek Arap Komitesi temsilcisinin söylediği gibi Türk Milletinin Araplarla müşterek uzun bir tarihi vardır... Türk milleti yeni Arap devletlerini mesut ve refah içinde görmeyi samimiyetle arzu eder..." Bu sözler Filistin'in bağımsızlığı meselesinde Türk heyetinin temayüllerini gösterebilir şekilde ifade eden Baydur, Türk heyetinin Filistin'i en yakın bir istikbalde bağımsız görmek hususunda Arap komşularımızın tabii hassasiyetlerine ve arzusuna samimi olarak iştirak eder demiştir⁵⁷.

⁵⁴ Selahattin İbas, *a.g.m.*, s.63.

⁵⁵ Turgay Merih, *a.g.e.*, s.166.

⁵⁶ Faruk Fenik, "Türk Delegatesi Filistin Davasında Türkiye'nin Kararını Söylüyor", *Vatan Gazetesi*, 2 Mayıs 1947, s.1-3

⁵⁷ *Cumhuriyet Gazetesi*, 15 Mayıs 1947, s.1,3, *Son Posta Gazetesi*, s.3, *Vatan Gazetesi*, s.1,2

2. İsrail Devleti'nin İlanının Basına Yansımaları

Filistin taksim kararı sonrasında Birleşmiş Milletlerin toplantısı sona ermiş ve Araplar verilen kararı protesto etmişlerdir⁵⁸. Filistin taksimine karar veren Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun oturumundan sonra özel bir toplantı yapan Arap Yüksek Komitesi'nin toplantı sonrasında Filistin'in taksim kararı sonrasında şu kararları almışlardır:

- 1-Yahudilere tam manasıyla boykot yapılacaktır.
- 2- 2 Aralık Salı gününden itibaren 3 gün devam etmek üzere umumi grev ilan edilecektir.
- 3- Taksim kararını protesto etmek maksadıyla memleketin muhtelif bölgelerinde nümayişlerde bulunulacaktır.
- 4-Filistin Hükümeti ile bir daha asla işbirliği siyaseti takip ve tatbik olunmayacaktır.
- 5-Memleketi, hakiki sahibi olan Araplara teslim etmesi Filistin Hükümeti'nden istenecektir⁵⁹.

Bu kararların yayınlanmasının ardından basına da bir demeç veren Komite: “Biz, dünya vicdanının bizimle olduğuna kuvvetle inanıyoruz. Şuna da inanıyoruz ki Araplara reva görülen bu misline rastlanmadık haksızlığın önü alınmak üzere bir şey yapılmadığı takdirde mutlak surette görülecek neticeler karşısında dünya vicdanının müsamaha ile hareket etmeyeceğine de inancımız vardır. Filistin'in taksimi hakkındaki karar, büyük bir baskı altında verildiğinden iki katlı hükümsüzdür...” demişlerdir. Diğer taraftan Yahudiler ise Tel-Aviv'de sevinç gösterilerinde bulunmuşlardır⁶⁰. Bu durum uzun yıllar sürecek Arap – Yahudi çatışmalarının da bir göstergesi olmuştur. Araplar bölünme planının hemen ardından 30 Kasım 1947'de bölünmenin başlamasını önlemek için Filistin'de genel bir Arap grevi ilan etmişlerdi. Hemen hemen bütün şehirlerde şiddet hareketleri başlamış ve 9 Ocak 1948'de Suriye'de bulunan Arap Özgürlük Ordusu tarafından silahlı direniş başlatılarak, iki ay içerisinde Kudüs şehri ablukaya alınmıştı. Manda yönetimi altında devam eden Arap – Yahudi çatışması, BM kararıyla daha çözümsüz hale getirilmiştir. Genel Kurul'un bölünme kararı Filistin sorununu çözülendiremediği gibi, İngiltere manda rejimine son vereceğini açıklaması ile Filistin'i sorunlu halde terk ederek, iki toplum arasında kalıcı çözüm bulmak yerine geride nefreti temellendirdiği çatışmaların arttığı bir bölge bırakmıştır⁶¹.

Bölgede çatışmaların giderek artması üzerine, Güvenlik Konseyi 17 Nisan'da bütün taraflardan her türlü askeri harekâtı, şiddeti, terörizm ve sabotajları durdurmalarını, silahlı personel, kişi veya gruplar ile her türlü silah ve savaş malzemesini Filistin'e sokmaktan kaçınmalarını ve Filistin'deki kutsal yerlerin güvenliğini tehlikeye sokmamalarını isteyen bir karar aldı. Konsey, 23 Nisan'da aldığı kararında ise, Güvenlik Konseyi üyelerinden Kudüs'te konsoloslugu bulunan ülkelerin katıldığı bir “Filistin Mütareke Komisyonu” teşkil edildi. Fakat ne ateşkes çağrısını ve ne de Mütareke Komisyonu'nu dinleyen olmadı⁶². Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 79. Oturumunda, 15 Mayıs 1947 tarihinde bu konuyla ilgili şu karar alınmıştır: “Genel Kurul, Filistin Özel Tahkikat Komisyonu raporu hakkında karar ittihaz olununcaya kadar, bütün Hükümet ve Milletleri, kuvvet veya tehdide başvurmaktan ve Filistin meselesinin acilen halline engel bir hava yaratacak mahiyette herhangi bir hareket tarzından kaçınmaya davet eder”⁶³.

Bölgedeki durumun giderek kötüye gitmesi ve İngiltere'nin bölgeden çekilmesiyle Arap – Yahudi ihtilafının daha da şiddetlenebileceğini 13 Ocak 1948 tarihli Kudret Gazetesi'nde “Arap – Yahudi ihtilafının Doğurabileceği Tehlikeler...” başlıklı yazısında belirten Hikmet Bayur, İngilizlerin Filistin'den çekilmesiyle meydana gelebilecek tehlikeleri şöyle ifade etmiştir: “İntimallerin en kötüsü, İngiliz birliklerinin Filistin'den çekilir çekilmez Arap – Yahudi ihtilafının açık bir savaş biçimine girmesi coşan duygular yüzünden Mısır, Irak ve Suriye'de yaşayan yarım milyona kadar Yahudi'nin bölge halkının saldırısına uğraması ve bu sebeplerden Birleşmiş

⁵⁸ *Cumhuriyet Gazetesi*, 16 Mayıs 1947, s.1

⁵⁹ *Son Posta Gazetesi*, 2 Aralık 1947, s.3

⁶⁰ *Cumhuriyet Gazetesi*, 1 Aralık 1947, s.3

⁶¹ Melike Bileydi Koç, *a.g.e.*, s.120.

⁶² Süleyman Özmen, *Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail*, İstanbul, 2002, s.192-193

⁶³ *BCA, (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi)*, Fon Kodu:030 10, Kutu No:266, Dosya No:793, Belge No:48

Milletlerin bölgeye asker göndermek zorunda kalmasıdır. Bu durum gerçekleşirse gönderilecek kuvvetler arasında Rusya'nın veya onun peyklerinin de asker bulundurmasını önlemek belki imkânsız olacaktır." Bayur ayrıca Rus tehlikesine de dikkati çekerek, Komünist âleminin Arap ülkelerine birkaç birlik sokunca oralarda neler yapabileceğini, Çin ve Yunanistan'dakilere benzer olaylar ortaya çıkarabileceğini tahmin etmek zor olmasa gerek demiştir⁶⁴.

Mümtaz Faik Fenik de bu konuyla ilgili 1 Mayıs 1948 tarihli Vatan Gazetesi'nde "Filistin'de Çarpışan Menfaatler" başlıklı yazısında şu yorumlarda bulunmuştur: Filistin hadiseleri gün geçtikçe dünya barışını tehdit eden korkunç bir mahiyet almaktadır. Gerçi dava, esasında, Arap – Yahudi davasıdır. Fakat bunun altında çok daha geniş siyasi gayeler gizlidir. Mücadelenin alacağı şekil, elbette ki çok kısa zamanda bu gayeleri açığa vuracak o zaman Arap davasının hakikatte ne olduğu, Yahudilerin bir vatan kurmak için çalışırken hangi tehlikelerin içine düştükleri daha çok anlaşılacaktır. Filistin hadiselerinin bugünkü şekline bakacak olursak, Arap devletleri arasında bir tesanüt olduğunu görürüz. Fakat bu tesanütün hakiki olduğunu iddia etmek çok güçtür. Haşimi Ürdünle Suudi Arabistan'ı müşterek bir Arap ideali uğrunda birleştirmeye imkân var mıdır? Nihayet Ürdün Kralı Abdullah'ın Suriye, Lübnan ve Filistin'i de içine alacak büyük Suriye davası peşinde koştuğu bilinmez miydi? Arap devletleri arasında sadece Suudi Arabistan'la Mısır arasındaki münasebetlerde hafif bir iyilik vardır. Onun dışındaki münasebetler arapsaçıdır. Filistin meselesine gelince; burada İngilizler Arap davasını tutmaktadırlar. Yahudilere Rusların yardım ettikleri söylenmektedir. Yahudilerin tarafında Rus Subayların bulunduğu açığa vurulmuştur. Demek Arapların arkasında İngilizler, Yahudilerin arkasında Ruslar vardır. Bu arada Amerika'nın Yakınoğu petrolerine karşı duyduğu alakayı ihmal etmemek lazımdır. Orta Şark'taki ihtilalin Rusya'nın menfaatlerine hizmet etmesine müsaade edilecek midir? Bu takdirde komünizm, Orta Şark'ın en mühim stratejik noktasını ele geçirmiş olacaktır. Filistin komünistleştiği takdirde, Rus baskısı yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya doğru, Türkiye'ye de tevcih edilmiş olacaktır... Görülüyor ki Filistin meselesi, uzaktan görüldüğünden daha karışık, daha içinden çıkılmaz bir davadır. Onun içindir ki, şimdiye kadar akla gelebilen hal çareleri arasında hiçbiri derde deva olamamış, bilakis çare diye ileri sürülen tedbirler, bu işi büsbütün karıştırmıştır⁶⁵.

Asım Us ise bu konuyla ilgili 5 Mayıs 1948 tarihli Yeni Gazete'de "Kudüs'ü Araplar mı Yoksa Yahudiler mi İşgal Edecek?" başlıklı yazısında İngilizlerin Kudüs'ten çekilmesi ve sonrasında bölgede yaşanacak olaylarla ilgili şunları bildirmiştir: Filistin'deki İngiliz kuvvetleri 15 Mayıs'ta mutlaka Kudüs'ten çekilmiş bulunacak. Fakat şimdiye kadar Birleşmiş Milletler tarafından bir polis kuvveti gönderilmediğine göre İngilizler çekilirken, Kudüs'ü mutlaka ya Araplara yahut Yahudilere teslim etmek zorunda kalacak... Vaziyet bu bakımdan mütalaa edilince Kudüs'teki İngiliz komutanının Kudüs'ü Yahudilere değil, Araplara teslim etmesi ihtimalini kuvvetlendiren birkaç sebep vardır:

1- Filistin'de silahlı Yahudi kuvvetlerinden hiçbiri milletlerarası bir nizam ordusu olarak tanınmamıştır. Bunlar birbirlerinden ayrı birtakım gizli ihtilal teşekküllerine bağlı kuvvetlerdir. Bundan başka, son zamanlarda Filistin'deki Yahudi kuvvetlerinin milletlerarası Bolşevik İhtilali için uğraşan Kominform ile birleştikleri, bu kuvvetler kendi haline bırakıldığı takdirde Ortadoğu memleketlerini karıştırmak için Filistin'i bir fesat ocağı haline getirecekleri anlaşılmıştır.

2- Araplara gelince, Ürdün Kralı Abdullah'ın Başkomutanlığı altında hareket eden Arap ordularından her biri Birleşmiş Milletler camiasına dâhil memleketlerin nizam kuvvetleridir. Bu ordular Araplık âlemi adına olduğu kadar Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi adına da hareket edebilirler... İşte bu gibi sebepler göz önüne getirilince Kudüs'teki İngiliz işgal kuvvetlerinin çekilirken yerlerini Arap ordularına terk etmeleri tabii bir hadise gibi görünüyor...⁶⁶

⁶⁴ Hikmet Bayur, "Arap – Yahudi İhtilafının Doğurabileceği Tehlikeler", Kudret Gazetesi 13 Ocak 1948, *Ayın Tarihi*, No:170 Ankara,(Ocak),1948, s.200-201

⁶⁵ Mümtaz Faik Fenik, "Filistin'de Çarpışan Menfaatler", *Vatan Gazetesi*, 1 Mayıs 1948, s.3

⁶⁶ Asım Us, "Kudüs'ü Araplar mı Yoksa Yahudiler mi İşgal Edecek?", *Yeni Gazete*, 5 Mayıs 1948, *Ayın Tarihi*, No:174, Ankara, (Mayıs),1948, s.127-128.

İngiltere'nin Filistin üzerindeki manda yönetimi, kendisinin daha önce açıkladığı gibi, 14-15 Mayıs gecesi sona eriyordu. 14 Mayıs günü, Filistin'deki İngiliz manda yönetiminin sona ermesinden birkaç saat önce, Tel-Aviv'de toplanan Yahudi Milli Konseyi yayınladığı bir deklarasyonla, İsrail Devleti'nin kurulduğunu ilan etti. Deklarasyon, "Eretz Israel yani İsrail Ülkesi, Yahudi milletinin doğduğu yerdir ve Yahudi milleti ilk defa burada devlet olmuştur" diye başlıyor ve "Biz, İsrail ülkesindeki Yahudi toplumunun ve Siyonist hareketinin temsilcisi olan Halk Konseyi'nin üyeleri olarak... Tabii ve tarihi hakkımızı kullanarak... Eretz Israel'de, bundan sonra İsrail Devleti diye tanınacak olan Yahudi Devleti'nin kurulduğunu ilan ediyoruz" demekteydi Deklarasyonda ayrıca, Birleşmiş Milletlerden üyeliğe kabul isteniyor, İsrail Devleti içinde kalacak olan Arapların tam ve eşit vatandaşlık haklarına sahip olacakları belirtiliyor ve Arap ülkeleri ile de barış ve iyi komşuluk münasebetlerinin kurulması arzusu vurgulanıyordu⁶⁷. Yeni İsrail Devleti'ni ilk tanıyan devlet, kuruluşundan 11 dakika sonra ABD'dir. Ardından 17 Mayıs'ta Sovyetler Birliği İsrail'i tanımıştır. İsrail Devleti'nin kuruluşundan birkaç saat sonra 14-15 Mayıs gecesi Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak birlikleri üç yönden Filistin topraklarına girmeye baladılar. Böylece Birinci Arap – İsrail Savaşı başlamış oluyordu⁶⁸.

İsrail Devleti'nin kuruluşunu ve Arap - İsrail savaşının resmen başlamasını Türk Basını şu manşetlerle duyurmuştur:

Cumhuriyet Gazetesi, "Arap Orduları Dün Gece Filistin'e Girdiler" ve "Amerika yeni kurulan Yahudi Devleti'ni dün resmen tanıdı" manşetini atarken, Akşam Gazetesi, "Filistin'de Arap Taarruzu Başladı" manşetini atmıştır. Tasvir Gazetesi ise, "Arap Kuvvetleri Filistin'e girdi" ve "Mandanın sona ermesi üzerine Yahudiler İsrail Devleti'ni kurdular. Bazı bölgelerde göğüs göğse çarpışmalar oluyor" manşetini atmıştır. Vatan Gazetesi, "Filistin, bir cehennem halini aldı" Ulus Gazetesi ise "Filistin'de manda idaresi sona erdi" manşetini atarken (**bkz. Ek-I**), Hergün Gazetesi de "Kanlı Yahudi – Arap Harbi Başladı" manşetiyle Mısır ordularının Filistin'e girdiğini yazmıştır⁶⁹.

Filistin meselesi ve bölgede bir Yahudi Devleti kurma girişimi hem Türkiye tarafından hem de Türk basını tarafından yakından takip edilmiş ve her gün gazete manşetlerinde yer almıştır. 15 Mayıs 1948 tarihli Ulus Gazetesi'nde "Manda Vefat Ederken..." başlıklı yazısında Sabah Can, Bölge halkını eleştirerek, Filistin'in İngiliz ve Yahudiler tarafından nasıl işgal edildiğini ve Türk tarafının Arapları nasıl savunduğunu belirtmiştir. Sabah Can yazısında, "Birinci Dünya Harbinde Osmanlı İmparatorluğu'ndan zapt edilen Filistin'e yerli halkın selameti için getirilen İngiliz mandası dün gece vefat etmiş! Burada Osmanlıların "Necip Arap kavmi" demek hürmetini severek kullandıklarını, muhafazası uğruna asırlarca Türk kanı döktükleri ülkelerde nasıl arkadan hançerlendiklerini hatırlatmak istemiyoruz. İstiklal humması necip bildiğimiz bir millete bu işi yaptırmış olacaktır, deyip geçiyor ve onlara karşı gene sadece muhabbet besliyoruz." Dedikten sonra eleştirilerine şöyle devam etmiştir: Meşhur İngiliz mandası Filistin'e teşrif ettiğinde o zamanki propagandalara göre Manda o sihir ve hayırlı idare usulüdür ki geri milletlerde kendi haklarına sahip olmak alışkanlığını uyandırır. Böyle bir gelişme görüldükten sonra Manda sahibi hükümet, yerli halktaki tekâmüle göre, onu ya Büyük Britanya dominyonlarından birisi olmak şerefine müstahak görür yahut doğrudan doğruya istiklale kavuşturur. İşin garibi Filistin'deki Manda bu memleketi ikisine de değil, tedhişçi Siyonistlerle kesif bir Yahudi kütlesine kavuşturdu. Önceleri fahiş fiyatlarla muhacir Yahudilere arazi satmaktan pek hoşlanan Arap dostlarımızın da akli ancak memleket elden gitmek üzereyken başına geldi demiştir. Yazar Filistin'in taksimini de eleştirerek, Araplar lehinde: "Yahudi dostlarımızın hayat haklarını asla inkâra imkân yoktur; fakat bu, başka bir milletin vatanını Yahudilere vermenin doğruluğuna ve zaruriliğine delalet etmez" diyerek, Yahudileri eleştirmiş ve Güvenlik Konseyi'nin bölgede kuvveti bulunmadığını ve dolayısıyla Rusların herkesten evvel bölgeye gelerek Ortadoğu'yu alt üst edeceğini ve Rus nüfuzunun hâkim olacağını söylemiştir⁷⁰.

⁶⁷ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları*, s.93.

⁶⁸ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.58

⁶⁹ *Cumhuriyet Gazetesi, Akşam Gazetesi, Tasvir Gazetesi, Vatan Gazetesi, Ulus Gazetesi, Hergün Gazetesi* 15 Mayıs 1948,s.1

⁷⁰ Sabah Can, "Manda Vefat Ederken... *Ulus Gazetesi*, 15 Mayıs 1948, s.3

16 Mayıs 1948 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde Ömer Rıza Doğrul'a bir beyanatta bulunan Ürdün Kralı Abdullah Yahudi Devleti'nin ilanı ile ilgili olarak: "Otuz yıllık manda ve Balfour Beyannamesi zeval buldu. Zaten Filistin Arapları her ikisini de tanımıyorlardı. Yahudiler İngilizlere nankörlük gösterdiler. Tedhişe sapmakla mandanın ansızın sona ermesine sebep oldular... İngilizlerin çekilmesiyle bize düşen vazife Filistin'de emniyeti sağlamaktır. Yahudiler tekliflerimi kabul ederlerse kendilerine muhtariyet verilir. Fakat mukavemetin karşılığı tenkidir. Vazifemizi ifaya başladık. Mesele bütün Arap ve İslam âlemini ilgilendirmektedir. Türkiye herhalde cenup hudutlarında Siyonist bir devletin kurulmasını istemez. Yedi yüz yıllık din, vatan, mukadderat birliğimiz bunun delilidir. Türk kardeşlerimizden gördüğümüz teveccüh ve alaka hepimizi mütehassıs ediyor" demiştir⁷¹.

16 Mayıs 1948 tarihli Cumhuriyet Gazetesindeki Abidin Daver, "Kan ve Ateş İçinde Doğan Bir Devlet..." başlıklı yazısında, İsrail Devleti'nin kuruluşu ve bu kuruluşun devamlı olup olmayacağını Araplara bağlı olduğunu belirterek, ABD ve Sovyetlerin İsrail'in bölgede kalıcılığına etkisi olacağına dikkat çekmiştir. Daver bu konuda şunları yazmıştır: "Filistin'de 2000 yıl sonra, yeni bir devlet doğuyor. Bu Yahudi İsrail Devleti'dir. Fakat İsrail Devleti daha doğarken bir sürü İsrail ile karşılaşılıyor; Yani Filistin'de kızıl kıyamet kopuyor. 14 -15 Mayıs gece yarısında Filistin üzerindeki 27 yıllık İngiliz mandası bitmiş, Filistin Siyonistleri, Arzı Mevud veya Mukaddes'te, Yahudi Devleti'nin istiklalini ilan etmişler; Aynı zamanda Arap devletleri birliğinin orduları üç koldan Yahudi İsrail Devleti'ni yok etmek üzere, Filistin topraklarına girmişlerdir... Amerika, Yahudi İsrail Devleti'ni tanımakta hiç tereddüt etmemişse de, Amerika'nın tanınmasıyla bu devletin mutlaka yaşayabileceği kabul edilemez. Bu kanlı doğumla dünyaya gelen devletin yaşayabilmesi, Arap Birliği ordularının yapmaya başladıkları hamleye bağlıdır. Araplar, Yahudileri mağlup ederlerse, İsrail Devleti 2000 yıl evvelki yine ortadan kalkar; harbi Yahudiler kazanırsa o zaman, bu devlet yaşar. Mr. Truman'ın yeni Yahudi Devleti'ni tanımakta önyak olması, daha ziyade Amerika'nın iç politikasıyla ilgilidir. Çünkü Amerika'da pek çok Yahudi vardır ve bunlar, Amerikan siyasetinde, Cumhurbaşkanı seçimlerinde mühim rol oynayacak kadar servete, nüfuz ve kudrete sahiptirler. Newyork'ta iken görüştüğüm bazı Selanikli eski Osmanlı vatandaşı Museviler... Newyork'ta 2 milyon Yahudi bulunduğunu söylemişlerdi... Amerika'nın tanınmasıyla Yahudi Devleti'nin mutlaka yaşayabileceği iddia edilmezse de bu tanımanın yeni devleti manen kuvvetlendireceği muhakkak ve Amerika'daki Yahudilerin Filistin'deki soydaşlarına maddi yardımlarda bulunmaları... Şüphesizdir. Sovyet Rusya da ilk kabinesi solculardan mürekkep olan bu devleti destekleyecektir. Bolşeviklerin hedefi Filistin'de yeni bir peyk devlet vücuda getirmek suretiyle Ortadoğu'nun ortasına el atmak, orada bir komünist üssü ve merkezi vücuda getirmektir"⁷²

16 Mayıs 1948 tarihli Ulus Gazetesi'nde "Filistin Çıkmazı..." başlıklı yazıda, Filistin'de İngiliz manda idaresinin sona ermesiyle bağımsız bir İsrail Devleti'nin kurulması, Ortadoğu'nun aslında çözülmesi güç bir siyasi problemini, büsbütün çıkmaza soktuğu belirtilerek, ABD'nin Yahudi Devleti'ni tanınmasıyla diğer devletlerin de bu tanımaya katılacakları söylenmiştir. Yazıda ayrıca Arap devletlerinin İsrail'e karşı büyük bir harp ilan ettiği ve bu harbin düğümleri biraz daha karıştırmaktan başka hiçbir işe yaramayacağı belirtilmiştir. Bu süreç içerisinde Yahudi meselesinin dünya ölçüsünde ve bütün ilgilileri memnun edecek tek hal çaresi olarak da, her zaman ve memleket için Yahudilerle Yahudi olmayanlar arasında tahammül edilir müşterek bir hayat imkânını sağlayacak zemin ve vasıtaları hazırlamaktan ibaret olacağı söylenmiştir⁷³.

Selim Sabit, 19 Mayıs 1948 tarihli Tasvir Gazetesi'nde çıkan "Hiçbir Faydası Olmayan Tanımlar..." başlıklı yazısında; ABD ve Sovyetlerin İsrail Devleti'ni tanımlarının bölgeye hiçbir fayda sağlamayacağı görüşünü savunarak, şunları yazmıştır: "Sovyet Rusya da İsrail'i tanıdı. Birleşik Amerika Devletlerinin de daha önce aynı şekilde hareket etmiş olması, Rusların bu tanıma keyfiyetinden bekledikleri bütün neticeleri sifıra indirmiş hiç değilse bir hayli zayıflatmıştır. Fakat

⁷¹ Ömer Rıza Doğrul, "Ürdün Kralı Abdullah'ın Cumhuriyete Beyanati", *Cumhuriyet Gazetesi*, 16 Mayıs 1948, s.1-3

⁷² Abidin Daver, "Kan ve Ateş İçinde Doğan bir Devlet...", *Cumhuriyet Gazetesi*, 16 Mayıs 1948, s.3

⁷³ "Filistin Çıkmazı...", *Ulus Gazetesi*, 16 Mayıs 1948, s.1-4

bizce asıl üzerinde durulacak mesele şudur: Bu tanımların faydası ne olacaktır? Bu sorunun cevabı ise gayet basittir. İsrail Devleti'nin bir mana ifade etmesi için bu tanımların evvela Birleşmiş Milletler Kurulu, sonra da Arap Devletleri tarafından tasdik ve kabul edilmesi lazımdır. Hâlbuki Birleşmiş Milletler Kurulu'nun böyle bir karara varması şüpheli görünmektedir. Arap devletlerine gelince, bunun bahsini etmek bile abestir". Yazar ayrıca Birleşmiş Milletler Kurulu'nun Filistin taksimini karar olmayıp sadece tavsiye etmesine de dikkat çekmiş ve bu tavsiyede İngiltere'nin çekimser Amerika'nın da Filistin meselesinin Güvenlik Konseyi'ne gelmesine lüzum görmeden taksimden vazgeçmesi ve akabinde İsrail'i tanıyan ilk devlet olmalarına dikkat çekerek, Amerika'nın her gün fikir değiştirdiğini ve kendisinin de ne istediğini bilmediğini ileri sürmüştür⁷⁴.

M.Şevki Yazman 20 Mayıs 1948 tarihli Akşam Gazetesindeki "Filistin'deki Harp" başlıklı yazısında, Araplarla Yahudiler arasında başlayan çarpışmalarda tarafların durumuna değinmiş ve özellikle Yahudilerin muntazam bir ordusu, nizami yoldan tedarik edilmiş hazırlanmış silahlarının olmadığını ancak buna rağmen hava kuvvetlerinden, havan toplarından vesairenden bahsedildiğini belirterek, unsurları evvelden bilinmeyen ve tahmini kolay olmayan bir ordu ve hazırlıkla çarpışılıyor diyerek, Yahudi mukavemetinin çok çetin olacağını da belirtmiştir⁷⁵.

Asım Us 21 Mayıs 1948 tarihli Yeni Gazete'de "Arap - Yahudi Davasının Biricik Hal Şekli" başlıklı yazısında, Yahudilerin Filistin'e yerleşmesini, "Filistin'de Arap ordularıyla Yahudi kuvvetleri arasında devam eden kanlı mücadelenin sonu nereye varacak? Bu kavgada haklı olan taraf hangisidir? Senelerden beri söz ile halledilmeyen ve nihayet silahlı çatışmaya binen bu dava, tarafsız bir vicdan ile muhakeme edilirse, Yahudilerden ziyade Araplara hak vermemek mümkün olmuyor. Zira bu dava son tahlilde Filistin'de Yahudi azlığının çoğunluğu teşkil eden Arapları bugünkü yurtlarından çıkarması ve onların yerine yabancı memleketlerdeki Yahudilerin muhacir suretiyle getirip iskân edilmesi gibi bir mesele manzarasını alıyor". Eleştirerek, diğer taraftan Filistin bütün dünyadaki Yahudiler kayıtsız şartsız gelip yerleşebilecekleri bir memleket olduktan ve kısa bir zamanda burada birkaç milyon nüfuslu bir müstakil Yahudi Devleti kurulduktan sonra Arap - Yahudi mücadelesinin bugünkü hudutlarını aşacağını ve bu durumun bütün Ortadoğu memleketleri için bir rahatsızlık kaynağı olacağını vurgulamıştır⁷⁶.

İsrail Devleti'nin ilan ile birlikte başlayan Arap - İsrail savaşı Birleşmiş Milletler Filistin Komisyonu'nu sona erdirmiş ve onun yerine bir arabulucu tayinine karar vermişti. Arabulucuyu Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi seçecekti ve sonuçta 20 Mayıs 1948'de İsveç Kıvılcık Teşkilatı'nın başkanı Kont Folke Bernadotte'u BM Filistin arabulucusu seçilmiştir. İsrail ise kendisine karşı başlatılan bu saldırı karşısında Güvenlik Konseyi'ne şikâyetle bulunmuş ve bu şikâyet Amerika tarafından desteklenmiştir. Bunun üzerine Güvenlik Konseyi aldığı S/773 sayılı kararında, tarafları 36 saat içinde her türlü askeri harekâtı ve çarpışmayı durdurmaya çağırmıştır. Bu çağrı tartışmalara sebep olunca Güvenlik Konseyi S/801 sayılı kararı ile 1 Haziran 1948 günü yeniden ateşkes çağrısında bulunmuş ve bu çağrı taraflarca kabul edilmişti. Sonuçta arabulucu Kont Bernadotte'un 8 Haziran'da Araplara ve İsrail'e sunduğu 9 maddelik şartları her iki tarafça kabul edilmiş ve ateşkes 10 Haziran 1948'de yürürlüğe girmiştir⁷⁷.

Bu ateşkes ile ilgili Nadir Nadi 27 Mayıs 1948 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde "Yakın Doğu'nun Emniyeti..." başlıklı yazısında Araplarla Yahudilerin ihtiraslarına esir olduklarını olayların anahtarının kodaman devletlerin elinde bulunduğunu ve her iki taraf da ne kadar kendinden geçerse geçsin dava mutlaka kodamanların dilediği gibi çözülecektir demiştir. Yazar ayrıca Amerika ve Rusya'nın Yahudi hareketini desteklemesine dikkat çekerek, olayların daha da ileri gitmeyeceğini söylemiş ve bölgenin barış ve güvenliği konusunda da Türkiye'nin söz sahibi olması gerektiğini belirtmiştir⁷⁸.

⁷⁴ Selim Sabit, "Hiçbir Faydası Olmayan Tanımlar", *Tasvir Gazetesi*, 19 Mayıs 1948, s.2

⁷⁵ M. Şevki Yazman, "Filistin'deki Harp", *Akşam Gazetesi*, 20 Mayıs 1948, s.3

⁷⁶ Asım Us, "Arap - Yahudi Davasının Biricik Hal Şekli", *Yeni Gazete*, 21 Mayıs 1948, s.1-2

⁷⁷ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap - İsrail Savaşları*, s.96.

⁷⁸ Nadir Nadi, "Yakın Doğu'nun Emniyeti...", *Cumhuriyet Gazetesi* 27 Mayıs 1948, s.1-3

Sonuç olarak, Birinci Arap – İsrail Savaşı, Araplar için tam bir hezimet olmuştur. Savaşta en başarılı devlet Ürdün olmuştur. Fakat Yahudiler, Suriye, Lübnan ve Mısır'ı yendikleri için çok toprak kazanmışlardır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ise, 11 Aralık 1948'de 194 Sayılı kararı alarak, Birleşmiş Milletler Filistin Uzlaştırma Komisyonu'nu kurmuş ve üç üyeli bu Komisyon'a ABD ve Fransa ile birlikte Türkiye de seçilmiştir⁷⁹. Türkiye'nin Filistin Uzlaştırma Komisyonu nezdinde temsilcisi Hüseyin Cahit Yalçın olmuştur⁸⁰.

Aslında bu savaş ve sonucunda imzalanan mütarekeler bölgede kalıcı barışı sağlayamadığı gibi günümüze kadar devam edecek sorunların da başlangıcını oluşturmuştur. Türkiye ise Yahudi Devleti'ni resmen tanınması, Dışişleri Bakanlığı'nın 24 Mart 1949 tarihli ve 35970/115 sayılı yazısıyla, Bakanlar Kurulu'nun 24 Mart 1949 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır **(bkz. Ek-II)**⁸¹.

SONUÇ

Yahudi milliyetçiliği ve Avrupa'da başlayan anti-Semitizm hareketi, Yahudileri Filistin'de bir devlet kurmak için harekete geçirmiş ve tüm dünya Yahudileri Siyonizm amacı ile teşkilatlanmaya başlamıştır. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan Filistin için girişimlerde bulunan ve Siyonizm'i siyasal tabana oturtan Theodore Herzl ve ekibi bu girişimden istedikleri sonucu alamamışlardır. Yahudiler, Filistin'e yerleşme konusunda Birinci Dünya Savaşı sırasında 1917 Balfour Deklerasyonu ile önemli bir ilerleme kaydederek, İngilizlerden Filistin'de yurt edinme sözü almışlardır. Savaş'tan sonra ise bölgenin İngiliz mandasına bırakılmasıyla faaliyetlerini arttıran Yahudilerin, bölgede yerleşim faaliyetlerini yoğunlaştırmaları Araplar tarafından tepkiyle karşılanmış ve bu durum Arap – Yahudi çatışmasına dönüşmüştür. Çatışmalar giderek büyüyünce İngilizler bu durumdan kurtulmak için, II. Dünya Savaşı'ndan sonra bölgedeki manda sistemine son vererek, bölgenin kaderini BM Güvenlik Konseyi'ne bırakmıştır. Güvenlik Konseyi'nin bölge için aldığı "Taksim Kararı" ise günümüze kadar devam eden Arap – İsrail savaşlarının da başlangıcını oluşturmuştur. Nitekim bölgede İngiliz manda sisteminin kalkmasını fırsat bilen Yahudiler, İsrail Devleti'nin kurulduğunu ilan etmişlerdir.

Bu süreç tüm dünyada olduğu gibi Türkiye tarafından da yakından takip edilmiş ve Türk basınında genişçe yer bulmuştur. İngiltere'nin bölgedeki manda sistemine son vermesinden sonra bölgede gerekli önlemlerin alınmamasından dolayı Arap - Yahudi çatışmalarının daha da arttığı eleştirilmiş ve Birleşmiş Milletlerin bu konuda aldığı tedbirler yetersiz görülerek, İsrail Devleti ve Güvenlik Konseyi kararları eleştirilmiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in Filistin konusundaki tavrı sıkça gündeme getirilerek, bölgede yeterli güvenlik önlemlerinin alınmaması nedeniyle bölgenin çatışma alanı haline getirildiğinin ve bu durumun da ileride büyük çatışmalara sebep olabileceği belirtilmiştir. Sonuç olarak, Türk basını bu dönemi yakından takip edip değerlendirmiş ve basının önemli kalemleri bu konudaki görüşlerini ve bölge izlenimlerini yerinde inceleyerek, kanaatlerini oluşturmuşlardır. Türk basınının bu konudaki genel kanaati ise taksim aleyhinde olup bu durumun büyük savaşlara yol açacağı tespit edilmiştir ki öyle de olmuştur. 1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulmasıyla başlayan Arap – İsrail Savaşları ve bu savaşların bölge halkı üzerindeki etkisi günümüzde de devam etmektedir. Türk Basınının o dönemde özellikle de bölge güvenliği üzerinde durması ve kurulan Komisyon ve Konseylerin aldıkları tedbirlerin yetersiz oluşu sürekli eleştirilmiş ve bu durumun bölgede uzun yıllar sürecek çatışmaların da başlangıcını oluşturacağı basında sıkça gündeme getirilmiştir.

⁷⁹ Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.61

⁸⁰ *Ayin Tarihi*, No:183, Ankara, (Şubat), 1949,s.198

⁸¹ *BCA*, Fon Kodu:030 18,01.02 Kutu No:118 Dosya No:108, Belge No:3

KAYNAKLAR

I. Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

<u>Fon Kodu:</u>	<u>Kutu No:</u>	<u>Dosya No:</u>	<u>Belge No:</u>
030 10	266	793	48
030 18.01.02	118	108	3

II. Resmi Yayınlar

Ayın Tarihi Dergisi, No:170, Ankara, (Ocak),1948

Ayın Tarihi Dergisi, No:174, Ankara, (Mayıs),1948

Ayın Tarihi Dergisi, No:183, Ankara, (Şubat),1949

III. Gazeteler

Akşam Gazetesi

Akşam Gazetesi, 15 Mayıs 1948

YAZMAN, M. Şevki, "Filistin'deki Harp", *Akşam Gazetesi*, 20 Mayıs 1948

Cumhuriyet Gazetesi

DOĞRUL, Ömer Rıza, "Orta Şark, Harb İçin Açıkça Hazırlanıyor", *Cumhuriyet Gazetesi*, 13 Kasım 1947

DOĞRUL, Ömer Rıza, "Ürdün Kralı Abdullah'ın Cumhuriyet'e Beyanati", *Cumhuriyet Gazetesi*, 16 Mayıs 1948

DAVER, Abidin, "Kan ve Ateş İçinde Doğan bir Devlet...", *Cumhuriyet Gazetesi*, 16 Mayıs 1948

NADİ, Nadir, "Yakındoğu'nun Emniyeti...", *Cumhuriyet Gazetesi*, 27 Mayıs 1948

Cumhuriyet Gazetesi, 15 Mayıs 1947

Cumhuriyet Gazetesi, 16 Mayıs 1947

Cumhuriyet Gazetesi, 1 Aralık 1947

Cumhuriyet Gazetesi, 15 Mayıs 1948

Hergün Gazetesi

Hergün Gazetesi, 15 Mayıs 1948

Son Posta Gazetesi

Son Posta Gazetesi, 2 Aralık 1947

Son Posta Gazetesi, 15 Mayıs 1947

Ulus Gazetesi

CAN, Sabah, "Manda Vefat Ederken... *Ulus Gazetesi*, 15 Mayıs 1948

Ulus Gazetesi, 15 Mayıs 1948

Ulus Gazetesi, "Filistin Çıkmazı...", , 16 Mayıs 1948

Vatan Gazetesi

FENİK, Mümtaz Faik, "Arap Âleminde Buhran", *Vatan Gazetesi* 16 Ekim, 1947

FENİK, Faruk, "Türk Delegatesi Filistin Davasında Türkiye'nin Kararını Söylüyor", *Vatan Gazetesi*, 2 Mayıs 1947,

Vatan Gazetesi,15 Mayıs 1947

F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi 2019-29/2

FENİK, Mümtaz Faik, “Filistin’de Çarpışan Menfaatler”, *Vatan Gazetesi*, 1 Mayıs 1948

Vatan Gazetesi, 15 Mayıs 1948

Tasvir Gazetesi

Tasvir Gazetesi, 15 Mayıs 1948

SABİT, Selim, “Hiçbir Faydası Olmayan Tanımlar”, *Tasvir Gazetesi*, 19 Mayıs 1948

Yeni Gazete

US, Asım, “Arap - Yahudi Davasının Biricik Hal Şekli”, *Yeni Gazete*, 21 Mayıs 1948

IV.Tetkik Eserler

ARMAOĞLU, Fahir, *20.Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)*, C.I, Ankara, 1994.

ARMAOĞLU, Fahir, *Filistin Meselesi ve Arap – İsrail Savaşları (1948-1988)*, Ankara, 1989.

CLEVELAND, William L., *Modern Ortadoğu Tarihi*, (Türkçesi: Mehmet Harmancı), İstanbul, 2008.

GÜRÜN, Kamuran, *Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939’dan Günümüze Kadar)*, Ankara, 1983.

İBAS, Selahattin, “Arap – İsrail Sorunu”, *Ortadoğu Siyasetinde İsrail*, (Der: Türel Yılmaz, Mehmet Şahin, Mesut Taştekin), Ankara, 2005.

KARAMAN, M.Lütfullah, *Uluslararası İlişkiler Çıkmazında Filistin Sorunu*, İstanbul, 1991.

KOCABAŞ, Süleyman, *Türkiye ve İngiltere (Hindistan Yolu ve Petrol Uğruna Yapılanlar)*, İstanbul, 1985.

KOCABAŞ, Süleyman, *Filistin İçin Mücadele Türkiye ve Siyonizm*, İstanbul, 2005.

KOÇ, Melike Bileydi, *İsrail Devleti’nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri (1948-2006)*, İstanbul, 2006.

MERİH, Turgay, *Soğuk Savaş ve Türkiye (1945-1960)*, Ankara, 2006.

ÖKE, Mim Kemal, *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923)*, İstanbul, 2013.

ÖZMEN, Süleyman, *Ortadoğu’da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail*, İstanbul, 2002.

PEHLİVANOĞLU, A. Öner, *Ortadoğu ve Türkiye*, İstanbul, 2004.

UMAR, Ömer Osman, “Osmanlı Döneminde Yahudilerin Filistin’e Yerleşme Faaliyetleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.12, S.2, Elazığ, 2002.

YARAR, Erhan, *Tarihsel Dönüşüm Filistin Sorunu Temelinde Türk Dış Politikası ve İsrail Devletini Tanıma Süreci*, Ankara, 2006.

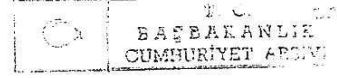
YILMAZ, Türel, *Uluslararası Politikada Ortadoğu (Birinci Dünya Savaşından 2000’e)*, Ankara, 2004.

Ek-II

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
3
8942

KARAR

İsrail Devletinin derhal tanınması ; Dışişleri Bakanlığının 24/3/1949 tarihli ve 35970/115 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunun 24/3/1949 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

İsmet İnönü

Başbakan <i>S. G. İnönü</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>M. İ. Ak</i>	Devlet Bakanı <i>A. İ. Ak</i>	Adalet Bakanı <i>K. İ. Ak</i>
Millî Savunma Bakanı <i>H. İ. Ak</i>	İçişleri Bakanı <i>E. İ. Ak</i>	Dışişleri Bakanı <i>N. İ. Ak</i>	Maliye Bakanı <i>B. İ. Ak</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>T. İ. Ak</i>	Bayındırlık Bakanı <i>S. İ. Ak</i>	Ek. ve Ticaret Bakanı <i>O. İ. Ak</i>	Sa. ve So. X. Bakanı <i>L. İ. Ak</i>
G. ve Tekel Bakanı <i>D. İ. Ak</i>	Terim Bakanı <i>C. İ. Ak</i>	Ulaştırma Bakanı <i>D. İ. Ak</i>	Çalışma Bakanı <i>R. İ. Ak</i>

030 18 01 02 118 108 3